

Dienes Maya SZEMELVÉNYEK GEE ÉLETÉRŐL

Dienes Gedeon 1. rész

2009 telén, férjem, Dienes Gedeon (vagy ahogy mindenki ismerte: Gee) halála után négy évvel nekifogtam, hogy megírjam vázlatos életrajzát – kicsit regényes, mesélős stílusban, ám maximálisan a tényyszerűsége törekedve. A szöveg vázát Gilicze Mária életrajzi jegyzetei adják: a volt Berczik-növendék 2000 körül vette fejébe, hogy megírja Gee életét. E kiadatlan szöveghez adtam hozzá saját, személyes emlékeimet, a közel hat évtizedes házasságunk során megismert történeteket, melyeket Gee-től és Anyukától, vagyis anyósomtól, Dienes Valériától hallottam, gyűjtöttem. Gilicze Mari jegyzeteit férjem elolvasta, s jóváhagyta. Az itt publikált életrajz jelen állapotában vázlatosnak mondható, ezek az én személyes emlékeim, a mi történetünk. Remélem, hogy Gee életművét egyszer részletesen is feldolgozza valaki. E szöveg az ő számára, s általában véve, az utókorak segíthet közelebb kerülni Dienes Gedeon személyéhez.

Dienes Valéria visszaemlékezéseiből: „Amikor egyetemre jártam, a matematika szakon megismerkedtem Dienes Pállal. Elkezdtünk együtt dolgozni és munkánk eredményeként, az Akadémia Matematikai és Természettudományi Értesítőjében, 1910-ben megjelent közös dolgozatunk, az *Általános tételek az algebrai és logaritmikus singularitásokról* címmel. A doktorrá avatásunk napján eljegyeztük egymást. Boldog család voltunk, majd' tíz évig. Nagobbik fiunk, Gedeon 1914. december 14-én, Zoltán, az öccse 1916. szeptember 11-én született meg.

Pál az egyetemen adott elő, de dolgozott a Család utcai iskolában is. Itt Babits Mihály és Gál Mózes író is a kollégája lett, akikkel szoros barátságba került. Aztán jött az 1919-es felfordulás: a baloldaliak – Pál igazában soha nem volt kommunista, csak baloldali – rávették a férjemet, hogy ő közölje a kijelölt professzorokkal, hogy személyük a továbbiakban nem kívánatos az egyetemen. Ennek aztán tragikus következményei lettek. Amikor a másik oldal győzött, Pálnak menekülnie kellett a megtorlás elől: ha marad, az életével játszik. Ekkor már volt egy szép könyvtárunk: ezt elzalogosítottuk a Gellért hegyen lakó, szappangyáros barátunknál, s ebből a pénzből ki tudtam csempészni az országból Pált egy dunai hajón Ausztriába.

Magamra maradtam egy időre a két gyerekkel, és csak később, 1920-ban mentem velük a férjem után. Bécsbe érkezve megtudtam, hogy Pál időközben feleszeretett Sáriba, annak az asszonynak a lányába, akinél lakott. Én a fiaim kedvéért ezt még elnéztem volna, de Pál szeretett volna gyereket is Sárítól – ebből később nem lett semmi – tehát elváltunk. Pált meghívták a londoni egyetemre előadni, de azzal a kikötéssel, hogy többet nem politizál: ebbe ő bele is egyezett. Én a gyerekekkel lementem Raymond Duncan kolóniájába, Nizzába.

Gedeon és Zolti először megtanult németül a grinzingi óvodában – ahol én magam is tanítottam – aztán franciául Nizzában. Miután a kolónia Párizsba költözött, sikerült tőlük elválni és hazautazni Magyarországra a gyerekekkel: számomra sem a szegényes körülmények, sem Raymond egyeduralma nem volt elfogadható. Édesanyámhoz, Bencelics Erzsébethhez költöztünk, aki Pápán volt tanárnő. A két fiú itt végezte el az elemi iskolát.”

Az 1924-es év azonban a családot már Budapesten találja – áll Gilicze Mária életrajzában. Dienes Valéria ekkortól Domokos Lászlóné Új Iskola néven ismertté vált, Bíró utcai tanintézetében tanított, más tantárgyak mellett saját mozdulatrendszerét, az orkesztikát is. Emellett, régi növendékei unszolására, hamarosan (tanfolyami keretek közt) bemutatta az akkor kibontakozó „szabad táncot, mozdulatművészetet” is. Meglehetősen hányatott évek jöttek, míg végül, 1929-ben Dienes Valéria megalapította az Orkesztikai Intézetet a Csaba utca 3. alatt. Ezt megelőzően, 1924-25-ben a Margit körúton (a mai, Kapás utcai Budai Táncklub termeiben), később, 1926-ig a Vérmezőn található Turnay-teremben, majd, 1926 és 1929 közt a Városmajor utcai Kunwald Múteremházban tanított.

A férjemet, hosszú élete során a legtöbben csak becenevén emlegették, s emlegetik ma is. Gyerekként Gidának szólították, művészneve pedig Dienes Guida lett. Legtöbben azonban Gee-ként ismerték. Gedeon és Zoltán, a két testvér tizenéves korában keresett magának valami rövid, frappáns becenevet. Így lett a nagobbik fiú Gee (ejtsd: Dzsí), a kisebbik pedig Zed, keresztnevük első betűjének angol kiejtése alapján.

Gedeon a középiskolai tanulmányait a budapesti Mátyás Király Gimnáziumban kezdte, majd többszöri iskolaváltás után a piaristáknál érettségizett, 1933-ban. Dienes Pál külföldön maradt: a fiúk, tizenéves korukban, édesapjuk meghívására különböző országokban (egyebek közt Olaszországban, Franciaországban, Nagy-Britanniában) töltötték a nyarakat, Gedeon szavaival élve „valahol Európában”.

E nyaralásokon a papa minden egyes megtanult, idegen szóért adott egy fillért a fiainak abban a pénznemben, amely az adott országban használatos volt: mivel ez volt a zsebpénzüik, mindketten szorgalmasan tanulták a helyi nyelveket. Így sikerült elsajátítaniuk az angol és az olaszt a gyermekkorban megtanult francia és német mellé. Később az egyetemista Gee, személyes indíttatásból a svédet is kinézte magának. Később, valamikor harmincas években – hogy egy szláv nyelvet is megtanuljon – a férjem vett egy orosz nyelvtant a Múzeum körút egyik antikváriumában. Mire bejöttek az oroszok Magyarországra, már az ő nyelvükön is tökéletesen tudott.

Gee az érettségi után beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészkarának keleti nyelvek szakára. 1939-ben szerzett magyar-francia-török diplomát. Erre az időszakra szívesen emlékezett vissza. Németh Gyula professzor kedvelte őt és szerette volna, ha Gedeon behatóan foglalkozik a turkológiával, de ez őt igazán nem vonzotta. (Annyira azért megtanult törökül, hogy amikor a '70-'80-as években, vagyis évtizedekkel később, autóval bejártuk Törökország európai részét, egy este, egy kis faluban, szállást keresve meg tudott szólalni. Persze, azonnal került „kvártély”. Arkadas, arkadas [barát, barát] – ismételtette nagy örömmel vendéglátónk, amikor megtudta, hogy ráadásul magyarok vagyunk. Sőt, egy este meghívta Gedeont iszogatni, beszélgetni is. Persze, a helyi szokások szerint én – egy asszony – nem lehettem jelen.)

Az első egyetemi év után a nyughatatlan természetű és nyelvismeretét bővíteni akaró fiatalember kalandos lépésre szánta el magát. Volt piarista osztálytársával, Homonnay Lászlóval együtt feladtak egy hirdetést az egyik svéd napilapban: nyaralás fejében angol és francia nyelvtanítást vállalnak. Így került sor 1933 nyarán egy svédországi utazásra. Két 8-10 év körüli kisfiú angol nyelvű, játékos tanítását vállalta el. A gyerekek tanultak angolul, Gedeon meg svédül. Közben megismerkedett egy csinos svéd lánnyal, Margittal, akitől még többet tanult. . . Az eredetileg csak vakációnyi terjedelműre tervezett kinntartózkodását fél évvel meghosszabbította: beiratkozott egy stockholmi főiskola svéd-francia- finn irodalmi tagozatára.

Margitról, a svéd lányról sokat írt édesanyjának küldött leveleiben. Tanácsot kért tőle többek közt azt illetően is, hogy elvegye-e, de nem igazán kapott biztatást. Viszont jól megtanult svédül: ennek pedig a náci időkben, majd később, a nagy svéd tánc-történésszel, a híres stockholmi Táncmúzeumot (Dansmuseet) harminchat évig igazgató Bengt Hägerrel kötött barátsága során fontos szerepe lett.

Budapestre hazatérve, a svéd nyelv iránti érdeklődése hozta össze Valdemar Langlet svéd újságíróval, aki a Pázmány Péter Tudományegyetem nyelvi lektoraként is működött. Később, a német megszállás idején e barátságból komoly együttműködés lett: Langlet a Svédországi Vöröskereszt budapesti főmegbízottjaként zsidók ezreit mentette meg a deportálástól: embermentő munkájához csatlakozott Gedeon is, de erről később.

Az 1921-es, Raymond Duncan-féle *Prometheus*-ban (élete első szerepeként) Ganümedeszt alakító Gedeon az 1930-as évek jóképű fiatalemberé serdült, és jelentős mértékben részt vett édesanyja mozdulatművészeti iskolájának munkájában. Eleinte táncosként működött, majd 1936-ban mozdulatművészi és szalontánc-diplomát is szerzett az abban az időben kizárólagosan hivatalos papírt adó, állami tanfolyam keretében. Az Orkesztikai Intézetben később – a 1930-as évek második felétől – mint koreográfus, táncpedagógus, táncesztétika- és tánc-történet-tanár dolgozott. Ezeket az ismereteket autodidakta módon sajátította el, s a fennmaradt dokumentumok szerint már közreműködött Dienes Valériának a Németh Antal szerkesztette, 1930-ban megjelent *Színészeti Lexikon*-ba készített szócikkei megírásában is.

Gedeon gyerekként rendszeresen játszott az Orkesztikai Iskola előadásaiban. Első hazai színrelépésére 1925 decemberében került sor, Dienes Valéria *Hajnalvárás* című misztériumjátékában, a Zeneakadémián. Ezt 1926. december 12-én a *Nyolc boldogság* követte a Belvárosi Színház színpadán. Később is számos szerepben volt látható édesanyja nagy sikerű darabjaiban. Főszerepet játszott a *Szent Imre Misztériumában* (1930), melyről fénykép is fennmaradt. Közreműködött *A királykisasszony*, aki sohasem nevetett (1928), a *Rózsák Szentje* (1932), a *Magvető* (1933) című alkotásokban, illetve *A Végtelen út vándora vagyok / Három költői arckép* (1930) című esten, Babits, Sík Sándor és Tagore verseire. Ugyancsak szerepelt a *Szerelmem örökké él* című filmben (az egyetlen, sajnos elveszett mozdulatművészeti filmalkotásban) megörökített Dienes Valéria-műben, a *Fehér Királyleányban* (1929), mely Bethlen Margit meséjére íródott (a filmalkotásban Gedeon partnere az orosz táncos-ikon, Vaclav Nizsinszkij kisebbik lánya, Tamara volt – a szerk.) Gedeon később mozgás-humoreszkekben játszott (*A ridikül, Diákálmom*), de nagy sikere volt a nemzeti érzelmű *Patrona Hungariae* (1938), illetve *A gyermek útja* (1935) című Dienes Valéria-művekben.

Dienes Gedeon 1939-ben átvette nyelvészdiplomáját, ugyanakkor beiratkozott a Pécsi Tudományegyetem jogi karára. A sors azonban megelégette a sok tanulást: 1939-ben kitört a második világháború, mely Gee számára azonnal el is kezdődött, ugyanis ebben az évben behívták katonának.

Először Szombathely mellett, egy kis faluban kapott kiképzést, mint karpaszományos tizedes. Innen részletes (kortörténeti szempontból érdekes) leveleket írt édesanyjának.

Az egyetemi végzettséggel rendelkezőket abban az időben, úgynevezett karpaszományosnak hívták be. A kiképzés végén, egyfajta vizsgán dőlt el, hogy aztán milyen rangban szolgálhattak tovább. Gee, aki kiváló nyelvérzékkel rendelkezett, hamar megtanulta a táviró kezelését, így híradós lett, s a kiképzés után, 1940-ben felkerült egy időre a budapesti Károly Laktanyába. 1941. április 19-én, Kelenföldön bevagónírozták és híradós zászlósként kikerült a frontra, ám előbb rövid időt Erdélyben töltött csapatával.

Lemberg, Brodi és Kurszk környékére vezényelték, vagyis a tragikus emlékezetű Don-kanyar környékére, ahol kortársainak tízezrei veszték oda. Gedeon életét azonban megóvta a gondviselés, egy különös esemény történt vele. Így idézte fel az eseményeket egy interjúban, melyet 1986-ban, a Képes7 magazinnak adott: „A zászlóalj gépkocsi-felelőse voltam: Az volt a dolgom, hogy minden kocsit működjön és legyen hozzá elég benzin. Egyszer aztán eltűnt 3000 liter benzin. Ma sem tudom, hova lett, de én valószínűleg ennek köszönhetem az életemet. Büntetésből azonnal leváltottak és november

Dienes Zoltán, Dienes Gedeon és Dienes Valéria. (Máté Olga felvétele, 1920 körül)

Dienes Pál és Dienes Gedeon (Máté Olga felvétele, 1920 körül)

Dienes Valéria szelíd mókusával, a kertjükben lakó Mókival (Dienes Gedeon felvétele, 1939)

Dienes Gedeon fiatalkori igazolványképei

elején hazaküldtek és leszereltek, mint aki nem méltó ilyen fontos megbízásra. Lefokozásomkor le kellett adni a pisztolyomat az összes tölténnyel. Mind megvolt, egyet sem kellett ellőnöm. Így kimaradtam a Don-kanyari öldöklésből, amelyben az egész magyar hadsereg elvérzett és most itt vagyok, és erről beszélek, az utódom pedig nem jött haza. Különös büntetéseket oszt az élet.”

A frontról hazatérve folytatta jogi tanulmányait. A politika nem nagyon foglalkoztatta. A további frontszolgálat alól pedig nyelvtudása mentette meg. „Egy barátom segítségével bejutottam a katonai cenzúrára, ahol svéd, norvég, dán nyelvű leveleket kellett ellenőriznem. Ennek nem sok értelme volt, mert persze csak szerelmes levelek jöttek-mentek, ha meg nem azok voltak, mi akkor sem értettük, mi van mögöttük”

1943-44 között a Magyar Rádió kétszer is megkereste Gee-t. 1943-ban pár hónapig francia és német nyelvű bemondóként dolgozott, majd, 1944-ben a Reuters hírfordítójaként az MTI-ben. 1944 októberében a háborúból való kilépési nyilatkozat angol nyelvű beolvasására hívták be, de erre sajnos nem került sor, közben bejöttek a németek.

Rádiós karrierjének aztán egy baklövés vetett véget. 1944-ben, Szásiék hatalomátvételekor, a tiltás ellenére bemondta, hogy következik Mindszenyhi bíboros beszéde, hangfelvételtől. Ez lett volna Mindszenyhi tiltakozó nyilatkozata a zsidóüldözés ellen, aminek sugárzását azonban letiltották. Gedeon tíz pengő büntetést kapott és azonnali hatállyal elbocsátották.

Férjem 1942 és 1944 között, kivált a német megszállás idején aktív szerepet vállalt az embermentésben és az antifasiszta ellenállásban is. A visszaemlékezéseiből idézek: „Ebben az időben autodidakta módon tanultam oroszul azért, hogy egy szláv nyelvet is tudjak (. . .) a moszkvai rádióadót hallgatva megtudtam, hogy sok magyar üzen haza a családjának. Ebbe kapcsolódtam be: az üzeneteket leírtuk és elküldtük postán a családnak. Közben összeállt egy kis ellenállócsoport: három barátommal eldöntöttük, hogy elindítunk egy németellenes folyóiratot. A Reviczky utcában, a Svédországi Vöröskereszt védőszármái alatt felállítottunk egy sokszorosítógépet a padláson, kapcsolatot teremtettünk kommunista és parasztpárti csoportokkal és tőlük szereztük a híreket, amiket sokszorosítottunk és terítettünk, például úgy, hogy a kocsim aljából kivágott lyukon keresztül szórtuk az utcára a röpiratokat este és éjjel. Nem nagyon tudtunk más csoportokról, így Bajcsy-Zsilinszkyékről, csak tettük a magunk dolgát.”

Valdemar Langlet és felesége, Nina személyén keresztül kapcsolódott be az embermentésbe: Gee és társai úgynevezett védleveleket állítottak ki és osztottak szét az üldözöttek közt. Aki ilyenhez jutott, az a Svéd Vöröskereszt védelme alá került. Az okmányokra, furfangos módon olyan magyarországi városok nevei kerültek, amelyek akkorra már az oroszok kezére kerültek, így nem lehetett ellenőrizni a hitelességüket.

Férje halála után Nina Langlet könyvben írta meg emlékeit (a kötet 1988-ban magyarul is megjelent a Kossuth Kiadónál, *A svéd mentőakció 1944* címmel). Visszaemlékezéseiben Nina többször is ír Gee emberfeletti és veszélyes tevékenységéről. Ebből idézek egy részt:

„...A másik hős, aki hasonló hőstetteket hajtott végre, Gee volt. Ő volt a felelős a személy- és tehergépkocsikért. De míg Gábor duzzadt az életerőtől, addig Gee-t valamilyen betegség emésztette. Olyan gyorsan lefogyott, hogy végül is szinte csontvázá soványodott. Csupa csont és bőr volt, szemei láztól csillogtak. Egyik este is jött, hogy elvigye a kiosztásra váró oltalomleveleket. Mint mindig, most is nagyon siettünk. Kapkodva dobáltam be az iratokat Gee akatáskájába, mikor tompa puffanást hallottam a hátam mögül. Megfordultam, és Gee-t láttam ájultan a földön. Mikor eszméltre térítettük, megkezdtem »kihallgatását«.

- Ugye, hogy nem eszel eleget? Ugye, hogy nem alszol eleget? – Elismerte, de hozzáfűzte, hogy nem tud enni, valami baj van a gyomrával. Alvásra meg egyszerűen nincs ideje, mikor ilyen sok embernek van szüksége segítségre. . .

- Orvoshoz kell menned – mondtam szigorúan.

- Erre most igazán nincs időm! – válaszolta. Felkapta a táskáját, és elrohant.”

Gee élete veszélyesebbnél veszélyesebb feladatokkal volt tele ezekben az években. A háborúban átélt csodák egyikének tartom, hogy mindezt élve megúsza. Már jó ideje házasok voltunk, 1954 lehetett, amikor egy nap, az íróasztalának fiókjában kerestem valamit, és kezembe került egy kitüntetés: Szabadság-érdemrend. - Ezt miért kaptad? – kérdeztem.

- Mert embereket mentettem – volt a rövid válasz.

- Milyen embereket?

- Üldözötteket, főleg zsidókat. De majd egyszer mesélek neked erről – intézte el röviden. (Később, másoknak sem dicsekedett vele soha.) Minderről igazán csak később mesélt részletesen, mégpedig öregkorában, amikor a svéd állami televízió felkérte, hogy meséljen a csoportjuk működéséről.

A háború befejezése után Langlet betegen hazament: magyarországi működését nem értékelték, illetve hosszú ideig nem ismerték el a maga jelentőségében. Gee embermentő tevékenységért kapta 1946-ban a Szabadság-érdemrend bronz fokozatát, majd 2005-ben a Radnóti Miklós Antirasszista Díjat a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetségétől (többek közt Furman Imrével és a Pannonhalmi Főapátsággal együtt – a szerk.). Egyszer, talán az 1980-as években, vonattal jöttünk haza a Balatonról: a Csepel-sziget magasságában járhattunk, néztük a Dunát, amikor Gee megszólalt: „Annak idején itt csónakáztam át a szigetre és mentettünk ki egy-két embert a táborból. . .”

A szerző köszönetet mond Gilicze Mária és Fenyves Márk segítségéért.

A szöveget gondozta: Halász Tamás.

folytatása következik. . .

A legmagasabban kvalifikált, azaz zeneművész, zenetudós vagy mestertanár szinten találkozhatunk azzal a felfogással, hogy az igazi zeneművészet gyakorlatában nincs helye az improvizációnak. Ez az önmagát elitként felfogó, és mindenkitől látványosan elkülönülő réteg egyetlen formáját-módját ismeri el a zenének, s ez nem lehet más, mint a kompozíció. Természetesen a szélesebb értelemben vett klasszikus zene, valamint ez utóbbin nevelkedett kortárszene konzervatívabb felfogású képviselői képezik az elitet. A klasszikusokon kívül szóba jöhet számukra esetleg olyan – szintén kompozitórius – zene is, melyet legalább ötvenévnél idősebbek követően elfogadtak: népzenei feldolgozások, sőt, szórakoztató zenei átiratok is kerülhetnek ebbe a magasságba, persze csak ha azok színvonala eléri az akadémiai követelmények alapján meghúzott, konzervatíván értelmezett „igényes” elméleti és technikai szintet. A tudás mértékének kijáró tiszteletet nem lenne bölcs dolog megtagadni tőlük (éveken át folytatott, napi 6-8 órás gyakorlás is van, lehet ennek háttérben), és a szemléletükkel sem lenne különösebb baj, ha nem ez a bizonyos elit képviselné a „hivatalos” zenei életet még mindig – a 20. század elteltével is. Illetve gazdasági értelemben, azaz a megszereshető, megnyerhető anyagi háttér vonatkozásában már nem kizárólagosan (mióta elárasztotta a világot a pop), de minden más értelemben általában az elit mondja ki az utolsó szót. Mert a mérhető-bizonyítható szakmai tudást illetően ők vannak hatalmi, vagy hatalom közeli pozícióban – presztízsértékük miatt is –, vagyis ők döntenek karrierükről (így sorsokról), ők adhatják, vagy tagadhatják meg a diplomát az utánuk következő nemzedéktől, továbbá az ő szakmai véleményük áll a díjak odaítélése (vagyis a leghatékonyabb PR) háttérben is.

A zenei elit hasonló felfogásban, vagyis korlátok között működik, mint a legtöbb tudományos testület; a tekintélyelv, a tévedhetetlenség és a kiszámítható feltételrendszer felsőbbségének tudatában, fényben léteznek. Mert ebben a magasságban minden egyértelmű kell, hogy legyen: pontos, tiszta előadói készség, azaz felkészültség – például egy hangszer tartása, megszólaltatási módja is csak egyféle módon megengedett –, vizsgakövetelményeket idéző repertoár, minőségi koncertek és hangfelvételek sora, lehetőleg nagy, fényes koncerttermekben és rangos kiadókánál, majd ebből is(?) következő tökéletes pedagógiai érzék, nem utolsósorban tudományos publikációk és persze fokozat. Egy ilyen tervezhető, kivételes tehetségre és szorgalomra épülő karriermodellben semmiképp sem fér el a zenélésnek valamiféle szeszélyes, csapongó formája. Így most arra a következtetésre kényszerülhetnénk, hogy improvizáció kizárólag a könnyűzenében, legalábbis könnyűnek minősített műfajokban fordulhat elő.

Csakhogy a lényeg, vagyis a szellemi tartalmat hordozó zene vonatkozásában nem léteznek „komolyzene” és „könnyűzene” elnevezésű kategóriák. Vég nélkül sorolhatnánk a példákat, melyekkel ezt bizonyítanánk. A mégis gyakran emlegetett címkék már az eredendően sznob szempontok tükrében is elavultnak és semmitmondónak számítanak.

A fentebb vázolt helyzettel viszont nem lehet mást tenni, mint elfogadni: patinás tanintézetek és tanszékek, különböző zsűri és kuratóriumok, csúcsintézmények, vagy akár hivatalok élén sem lehetnek mások, mint az elit – már bizonyított – nagyjai. Vagyis az improvizáció helyét még jó ideig az említett fellegrák falain kívül kell keresnünk – dacára annak, hogy például a közismerten improvizatív műfajként számon tartott jazz már a legtöbb nyugatnak számító ország felsőszintű zenei képzésében teret kapott.

Ha a zenei rögtönzés helyét szeretnénk meghatározni, a fentiekhez viszonyítva már egy színttel „lejjebb” zavarba ejtő bőséggel, sőt, kaotikusnak ható helyzettel találjuk szemben magunkat. A rend ugyanis az eliten kívül kicsit sem jellemző; viszont az alkotói szabadság sem; legalábbis abban az értelemben, ahogyan a természetes késztetéseink alapján gondolnánk. Az ember művészinak mondható ambíciói ugyan nagymértékben összefüggnek fontosabb személyiségjegyeivel, a szabadságvágyával is, de ehhez sok